

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
Επισκόπηση Νομολογίας (Φεβρουάριος – Απρίλιος 2026)

Επιμ.: Έρρικα Κ. Λόραμ

Άρθρο 2 – Δικαίωμα στη ζωή

Υπόθεση *Daković* κατά Σερβίας (Προσφυγή Νο 30749/22), απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2026

πόλεμος στην Κροατία – αναποτελεσματική έρευνα για φόνο

Ο πατέρας του προσφεύγοντος, P.D., δολοφονήθηκε τον Οκτώβριο του 1991, κατά τη διάρκεια ένοπλης σύρραξης που έλαβε χώρα στην Κροατία μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Ο P.D. πυροβολήθηκε και σκοτώθηκε από ομάδα εθελοντών, μελών της τοπικής αστυνομίας, η οποία λειτουργούσε υπό τις εντολές του Δ.Λ., διοικητή του Γιουγκοσλαβικού Λαϊκού Στρατού. Το 2007, η Εισαγγελία Εγκλημάτων Πολέμου της Σερβίας κίνησε την πρώτη ποινική διαδικασία, κατά την οποία το Ανώτατο Δικαστήριο του Βελιγραδίου καταδίκασε 8 άτομα, μεταξύ των οποίων και τον Z.K., τον μοναδικό κατηγορούμενο για τη δολοφονία του P.D. Ωστόσο, το Εφετείο τον αθώωσε.

Το 2016, το Ανθρωπιστικό Κέντρο Δικαίου υπέβαλε, εκ μέρους του προσφεύγοντος, αναφορά κατά του στρατηγού Δ.Λ. για εγκλήματα πολέμου, καθώς ο τελευταίος δεν είχε συμπεριληφθεί στην αρχική ποινική δίωξη. Η Εισαγγελία Εγκλημάτων Πολέμου, όμως, άσκησε ποινική δίωξη μόλις τον Σεπτέμβριο του 2022. Η δίκη εκκρεμεί ακόμη σε πρώτο βαθμό. Η προσφυγή του προσφεύγοντος απορρίφθηκε από το Συνταγματικό Δικαστήριο.

Η εναγόμενη Κυβέρνηση επικαλέστηκε καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος προσφυγής και ισχυρίστηκε ότι ο προσφεύγων απέκρυψε από το Δικαστήριο τη νέα δίωξη κατά του Δ.Λ. και την άρνηση του ίδιου να καταθέσει ως μάρτυρας. Μολονότι το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι οι εξελίξεις έπρεπε να γνωστοποιηθούν, εντούτοις κατέληξε ότι δεν αποδείχθηκε με βεβαιότητα πρόθεση του προσφεύγοντος για παραπλάνηση του Δικαστηρίου. Η άρνηση του προσφεύγοντος να καταθέσει ως μάρτυρας δεν αφορά τις σχέσεις του με το Δικαστήριο, αλλά τις εσωτερικές ποινικές διαδικασίες.

Το Δικαστήριο εξέτασε αυτεπαγγέλτως τη χρονική αρμοδιότητά του (*ratione temporis*). Παρόλο που η δολοφονία έλαβε χώρα το 1991, δηλαδή δώδεκα έτη πριν από την κύρωση της ΕΣΔΑ από τη Σερβία, το Δικαστήριο αποδέχθηκε τη δικαιοδοσία του βάσει του συστήματος ελέγχου των «αξιών της Σύμβασης», καθώς η πράξη χαρακτηρίστηκε ως έγκλημα πολέμου κατά αμάχων και το σύνολο της έρευνας διεξήχθη μετά την κρίσιμη ημερομηνία κύρωσης.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε τις αρχές που διατύπωσε στην υπόθεση *Γεωργία κατά Ρωσίας (II)*¹, επισημαίνοντας ότι η υποχρέωση διεξαγωγής έρευνας βαρύνει αυτεπαγγέλτως τις εν λόγω αρχές και δεν εξαρτάται από πρωτοβουλίες των συγγενών του θύματος. Επικαλέστηκε, επίσης, τη νομολογία της υπόθεσης *Jelic κατά Κροατίας*², αναφορικά με τη σημασία της ταχείας διεξαγωγής έρευνας και της εύλογης προθεσμίας.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η έρευνα ξεκίνησε το 2007, δεκαέξι χρόνια μετά τον θάνατο του P.D. και σχεδόν τέσσερα χρόνια μετά την κύρωση της ΕΣΔΑ από τη Σερβία. Η πρώτη ποινική διαδικασία διήρκεσε δεκατρία χρόνια σε δύο βαθμούς δικαιοδοσίας, χωρίς να καταλήξει στην καταδίκη οποιουδήποτε προσώπου για τη δολοφονία του πατέρα του προσφεύγοντος. Η δεύτερη διαδικασία είναι ακόμη εκκρεμής, εννέα χρόνια μετά την υποβολή μήνυσης. Το Δικαστήριο διαπίστωσε, επίσης, ότι μεταξύ της αναφοράς από το Ανθρωπιστικό Κέντρο Δικαίου το 2016 και της άσκησης ποινικής δίωξης

¹ Προσφυγή Νο 38263/08, απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2021.

² Προσφυγή Νο 57856/11, απόφαση της 12ης Ιουνίου 2014. Η υπόθεση αυτή αποτελεί πάγια νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τα εγκλήματα πολέμου, σύμφωνα με την οποία τα κράτη οφείλουν να επιδεικνύουν επαγρύπνηση και αμεροληψία, ανεξάρτητα από την εθνικότητα των δραστών ή των θυμάτων.

το 2022 μεσολάβησε καθυστέρηση έξι ετών, παρά το γεγονός ότι ήδη από το 2007 υπήρχαν ενδείξεις ενοχής του Δ.Λ.

Το Δικαστήριο απέρριψε του ισχυρισμούς της εναγόμενης Κυβέρνησης, η οποία επικαλέστηκε την πολυπλοκότητα των υποθέσεων εγκλημάτων πολέμου προκειμένου να δικαιολογήσει την καθυστέρηση στην έρευνα και την άσκηση της ποινικής δίωξης, καθώς αυτή δεν δικαιολογείται υπό συνθήκες απόλυτης ειρήνης, οι οποίες επικρατούσαν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, δεκαετίες μετά το τέλος της σύρραξης. Τέλος, σημείωσε ότι η άρνηση του προσφεύγοντα να καταθέσει ως μάρτυρας σε μία από τις δικασίμους -για λόγους υγείας- δεν επηρεάζει τη συνολική εικόνα της καθυστέρησης.

Παραβίαση άρθρου 2 (διαδικαστικό σκέλος).

Άρθρο 3 – Απαγόρευση βασανιστηρίων

Υπόθεση Makki κατά Δανίας (Προσφυγή No 10297/23), απόφαση της 31ης Μαρτίου 2026

ασθενής με ψυχιατρικά προβλήματα – παρατεταμένη καθήλωση σε κρεβάτι – εξευτελιστική μεταχείριση

Ο προσφεύγων πάσχει από παρανοϊκή σχιζοφρένεια και ήπια νοητική στέρωση. Κατά τα έτη 2015 και 2016 νοσηλεύτηκε εκουσίως ή ακουσίως σε ψυχιατρικά νοσοκομεία. Το 2016 επιτέθηκε σε νοσηλευτή, τραυματίζοντάς τον με πιρούνι, το οποίο κάρφωσε εννέα φορές στο πίσω μέρος του κεφαλιού και στην πλάτη του. Ακίνητοποιήθηκε σε κρεβάτι με ζώνη και μάντες που τοποθετήθηκαν στα άκρα του. Παρέμεινε καθηλωμένος από τις 3 έως τις 16 Ιουνίου 2016, οπότε και μεταφέρθηκε στο Τμήμα Δικαστικής Ψυχιατρικής του νοσοκομείου Middelfart Hospital.

Κατά τη διάρκεια της καθήλωσής του στο κρεβάτι, ένας ή περισσότεροι μάντες αφαιρούνταν περιοδικά μία φορά την ημέρα για περίπου 30 λεπτά, υπό την επιτήρηση της αστυνομίας. Στις 9 Ιουνίου 2016, η επικεφαλής ψυχίατρος που παρακολουθούσε τον προσφεύγοντα ζήτησε την έκδοση «διατάγματος επικινδυνότητας» και τη μεταφορά του σε Μονάδα Υψηλής Ασφαλείας. Ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στη μονάδα αυτή στις 28 Φεβρουαρίου 2019.

Ο προσφεύγων άσκησε προσφυγή κατά της νομιμότητας της καθήλωσής του ενώπιον του Συμβουλίου Ψυχιατρικών Ασθενών, το οποίο έκρινε παράνομη τη συνέχιση του μέτρου της καθήλωσης μετά τις 5 Ιουνίου 2016. Το Πρωτοδικείο απέρριψε την αγωγή του. Το Εφετείο, αντιθέτως, έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης και επιδίκασε στον προσφεύγοντα αποζημίωση ύψους 50.000 δανικών κορωνών. Το Ανώτατο Δικαστήριο αναίρεσε την εφετειακή απόφαση, κρίνοντας ότι η καθήλωση ήταν νόμιμη καθ' όλη τη διάρκειά της, στηριζόμενο στη γνωμοδότηση του Ιατροδικαστικού Συμβουλίου.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε³ ότι, προκειμένου να διαπιστωθεί παραβίαση του άρθρου 3, η κακομεταχείριση πρέπει να υπερβαίνει ένα ελάχιστο επίπεδο σοβαρότητας, το οποίο αξιολογείται με βάση το σύνολο των περιστάσεων. Αναγνώρισε την ευαλωτότητα των ασθενών με ψυχιατρικές παθήσεις⁴ και υπενθύμισε ότι, στις περιπτώσεις των προσώπων που στερούνται την ελευθερία τους, η χρήση σωματικής δύναμης που δεν είναι αυστηρώς αναγκαία λόγω της συμπεριφοράς τους προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης⁵. Η αδυναμία και η θέση των ασθενών με ψυχιατρικές παθήσεις επιβάλλουν αυξημένη εγρήγορση εκ μέρους των αρχών. Μέτρα καθήλωσης σε ψυχιατρικά ιδρύματα επιτρέπονται μόνο ως έσχατο μέτρο, όταν αποτελούν το μοναδικό διαθέσιμο μέσο για την αποτροπή άμεσου ή επικείμενου κινδύνου, και δεν πρέπει να παρατείνονται πέραν του απολύτως αναγκαίου χρόνου⁶. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια

³. ΕΔΔΑ *Rooman κατά Βελγίου* (Προσφυγή No 18052/11), απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2019 του Τμήματος Ευρείας Σύληψης.

⁴. ΕΔΔΑ *M.S. κατά Κροατίας* 2 (Προσφυγή No 75450/12), απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2015.

⁵. ΕΔΔΑ *Bouyid κατά Βελγίου* (Προσφυγή No 23380/09), απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 2015.

⁶. ΕΔΔΑ *Lavorgna κατά Ιταλίας* (Προσφυγή No 8436/21), απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2024.

πέραν της οποίας η καθήλωση καθίσταται αντίθετη προς το άρθρο 3 της Σύμβασης, καθώς η κρίση εξαρτάται από το κατά πόσον το μέτρο αποτελούσε το μοναδικό διαθέσιμο μέσο⁷.

Ο προσφεύγων διαμαρτυρήθηκε για τη νομιμότητα της παρατεταμένης διάρκειας της καθήλωσης για 11 ημέρες και 11 ώρες. Το Δικαστήριο συμφώνησε ότι οι κανόνες ιατρικής αξιολόγησης της εθνικής νομοθεσίας παρέχουν θεμελιώδεις εγγυήσεις, καθώς η παρατεταμένη αναγκαστική καθήλωση πέραν της μίας ημέρας απαιτεί ενισχυμένες νομικές εγγυήσεις. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι είχαν διενεργηθεί οι προβλεπόμενες από τον νόμο αξιολογήσεις κατά την πρώτη και την τέταρτη ημέρα της καθήλωσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι η μη τήρηση ορισμένων επιμέρους κανόνων δεν οδηγούσε, αφ' εαυτής, στο συμπέρασμα ότι το μέτρο ήταν αδικαιολόγητο.

Τα εθνικά δικαστήρια σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας αξιολόγησαν ενδελεχώς το μέτρο στην προκειμένη περίπτωση, ενώ το Ανώτατο Δικαστήριο έλαβε υπόψη και τη γνωμοδότηση του Ιατροδικαστικού Συμβουλίου. Στον ιατρικό φάκελο του προσφεύγοντος αναφερόταν ότι η συμπεριφορά του εναλλασσόταν μεταξύ ηρεμίας και αιφνιδίων βίαιων αντιδράσεων. Μολονότι το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο προσφεύγων αποτελούσε διαρκή κίνδυνο, σημείωσε ότι το μέτρο της αναγκαστικής καθήλωσης δεν πρέπει να παρατείνεται πέραν του αυστηρώς αναγκαίου χρόνου, το βάρος απόδειξης του οποίου φέρει η εναγόμενη Κυβέρνηση.

Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι η επικεφαλής ψυχίατρος είχε διαπιστώσει ότι ο προσφεύγων αποτελούσε διαρκή και επικείμενο κίνδυνο και ότι δεν μπορούσε να παραμείνει σε γενική ψυχιατρική μονάδα. Χρειάστηκαν, ωστόσο, 11 ημέρες και 11 ώρες προκειμένου να μεταφερθεί σε καταλληλότερο ίδρυμα. Το Δικαστήριο αναγνώρισε μάλιστα ότι η μεταφορά δεν είναι πάντοτε δυνατό να πραγματοποιηθεί άμεσα, πλην όμως έκρινε ότι η καθυστέρηση και η παράταση της καθήλωσης του προσφεύγοντος για διάστημα άνω των 11 ημερών δεν συμβιβάζονται με τα ευρωπαϊκά και εθνικά πρότυπα, δεδομένου ότι ο Δανός νομοθέτης προέβλεπε ότι η αναγκαστική καθήλωση πρέπει να είναι «σύντομη» και να δικαιολογείται για λόγους προστασίας της υγείας, της ζωής ή της ασφάλειας.

Υπό αυτές τις περιστάσεις, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν αποδείχθηκε πως η παράταση του μέτρου της καθήλωσης ήταν αυστηρώς αναγκαία, σεβόταν την αξιοπρέπεια του προσφεύγοντος και δεν τον εξέθετε σε πόνο και ταλαιπωρία, κατά παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Παραβίαση άρθρου 3.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίκασε στον προσφεύγοντα το ποσό των 20.000 ευρώ ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που υπέστη.

Άρθρο 6 – Δικαίωμα στη χρηστή απονομή της δικαιοσύνης

Υπόθεση Mamais κατά Ελλάδας (Προσφυγή No 41542/19), απόφαση της 10ης Μαρτίου 2026

ποινική αθώωση – διοικητική κύρωση – ίδια πράξη – ne bis in idem

Ο προσφεύγων γεννήθηκε και κατοικεί στην Ελλάδα. Το 2008, η αστυνομία υπέβαλε μήνυση εναντίον του και της πρώην συζύγου του για παράνομη εξόρυξη λίθων από ακίνητο ιδιοκτησίας της στην Άνδρο. Την ίδια χρονιά, η Επιθεώρηση Μεταλλείων Νοτίου Ελλάδας επέβαλε στον προσφεύγων πρόστιμο ύψους 16.000 ευρώ, βάσει της σχετικής νομοθεσίας, κρίνοντας ότι είχε προβεί σε παράνομες λατομικές εργασίες, θέτοντας σε κίνδυνο την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων.

Με την ένστασή του κατά της απόφασης επιβολής του προστίμου, ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι επρόκειτο για οικοδομικές εργασίες κατόπιν σχετικής άδειας. Κατά της απόρριψης της ένστασής του προσέφυγε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών. Το 2013 αθώωθηκε από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Σύρου για το αδίκημα της παράνομης εξόρυξης αδρανών υλικών. Η αθωωτική απόφαση δεν περιείχε αιτιολογία (σκεπτικό), αλλά περιλάμβανε τα πρακτικά της δίκης, τα αιτήματα των διαδίκων και τα αποδεικτικά στοιχεία. Ο προσφεύγων ζήτησε επανεξιχνιόμενος να του χορηγηθεί

⁷. ΕΔΔΑ *Aggerholm κατά Δανίας* (Προσφυγή No 45439/18), απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2020.

το πλήρες κείμενο της αθωωτικής απόφασης, χωρίς όμως να καταστεί αυτό δυνατό, καθώς ο δικαστής που την είχε εκδώσει είχε μετατεθεί.

Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών απέρριψε την προσφυγή, αποφαινόμενο ότι δεν δεσμευόταν από τις αθωωτικές αποφάσεις ποινικού δικαστηρίου, καθώς, ελλείψει αιτιολογίας, δεν ήταν δυνατό να διαπιστωθεί εάν η αθώωση βασιζόταν σε ουσιαστικούς ή δικονομικούς λόγους. Ειδικότερα, έκρινε ότι δεν αποδεικνυόταν ο αμετάκλητος χαρακτήρας της ποινικής απόφασης. Το Διοικητικό Εφετείο, στη συνέχεια, έκρινε ομοίως ότι δεν ήταν σε θέση να εξακριβώσει εάν η αθώωση του προσφεύγοντος ήταν αποτέλεσμα ουσιαστικών ή δικονομικών λόγων.

Η εναγόμενη Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι ο προσφεύγων δεν εξάντλησε τα εσωτερικά ένδικα μέσα, υποστηρίζοντας ότι δεν είχε επικαλεστεί ρητά τις διατάξεις της Σύμβασης, δεν είχε προβάλει δεόντως το άρθρο 5 παρ. 2 ΚΔΔ⁸ και δεν είχε επικαλεστεί την αρχή *ne bis in idem*. Το Δικαστήριο απέρριψε την ένσταση αυτή.

Η παράνομη εξόρυξη αδρανών υλικών τιμωρούνταν, σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 1 του Ν. 1428/1984, όπως ίσχυε, με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών και πρόστιμο από 16.000 έως 160.000 ευρώ. Παράλληλα, προβλεπόταν η επιβολή διοικητικού προστίμου για την αντιμετώπιση κινδύνων που αφορούσαν την ασφάλεια και το περιβάλλον. Εξετάζοντας τον «ποινικό» χαρακτήρα του διοικητικού προστίμου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, παρόλο που στον προσφεύγοντα επιβλήθηκε το ελάχιστο προβλεπόμενο πρόστιμο, η σοβαρότητα της δυνητικής κύρωσης ήταν τέτοια ώστε η σχετική διαδικασία να έχει «ποινικό» χαρακτήρα κατά την έννοια της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η αθωωτική απόφαση εκδόθηκε μετά από αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και ότι η αμετάκλητη αθώωση δεν βασίστηκε σε δικονομικούς λόγους. Η αδυναμία προσκόμισης, ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου, του πλήρους κειμένου της αθωωτικής απόφασης δεν οφειλόταν σε υπαιτιότητα του προσφεύγοντα, καθώς η μη καθαρογραφή της και, κατ' επέκταση, η απουσία αιτιολογίας οφειλόταν στη μετάθεση του δικαστή που την είχε εκδώσει. Εξάλλου, κατά το Δικαστήριο, το απόσπασμα της αθωωτικής απόφασης αρκούσε για να συναχθεί ότι δεν επρόκειτο για παύση της δίωξης ή περάτωση της δίκης για δικονομικό λόγο, αλλά για ουσιαστική απόφαση, η οποία είχε εκδοθεί κατόπιν αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων.

Οι δύο διαδικασίες συνδέονταν ως προς την ουσία και τα βασικά αποδεικτικά στοιχεία που εξετάστηκαν. Οι σκοποί των δύο προστίμων που επιβλήθηκαν ήταν η αποτροπή και η τιμωρία. Ωστόσο, τα διοικητικά δικαστήρια αξιολόγησαν τα αποδεικτικά στοιχεία και αποφάσισαν την επιβολή του προστίμου ανεξάρτητα από τις ποινικές διαδικασίες. Οι δύο διαδικασίες διεξήχθησαν από διαφορετικές αρχές, οι οποίες ακολούθησαν τη δική τους ξεχωριστή πορεία, ενώ οι σχετικές αποφάσεις κατέστησαν αμετάκλητες ανεξάρτητα η μία από την άλλη. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι υφίστατο ταυτότητα των πράξεων που εξετάστηκαν στο πολιτικό και στο διοικητικό δικαστήριο, καθώς τα πραγματικά περιστατικά ήταν ταυτόσημα. Υπογράμμισε δε ότι, ακόμη και αν γινόταν δεκτό ότι το διοικητικό αδίκημα δεν προϋπέθετε τον ίδιο βαθμό υποκειμενικού στοιχείου με το ποινικό αδίκημα, αυτό δεν διαφοροποιούσε τα πραγματικά περιστατικά για τους σκοπούς του άρθρου 4 του Εβδόμου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης⁹.

⁸. Άρθρο 5 ΚΔΔ: «1. Τα δικαστήρια δεσμεύονται από τις αποφάσεις άλλων διοικητικών δικαστηρίων, κατά το μέρος που αυτές αποτελούν δεδικασμένο, σύμφωνα με όσα ορίζουν οι σχετικές διατάξεις. 2. Τα δικαστήρια δεσμεύονται από τις αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων, οι οποίες, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, ισχύουν έναντι όλων. Δεσμεύονται, επίσης, από τις αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων ως προς την ενοχή του δράστη, από τις αμετάκλητες αθωωτικές αποφάσεις, καθώς και από τα αμετάκλητα αποφαινόμενα να μην γίνει η κατηγορία βουλεύματα, εκτός εάν η απαλλαγή στηρίχθηκε στην έλλειψη αντικειμενικών ή υποκειμενικών στοιχείων που δεν αποτελούν προϋπόθεση της διοικητικής παράβασης. 3. Ως προς τις αποφάσεις των αλλοδαπών πολιτικών δικαστηρίων, έχουν ανάλογη εφαρμογή όσα ορίζονται στην προηγούμενη παράγραφο, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 323 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, όπως αυτό εκάστοτε ισχύει. 4. Το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη το δεδικασμένο και αυτεπαγγέλτως, εφόσον τούτο προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας».

⁹. Άρθρο 4 του Εβδόμου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης: «1. Κανένας δεν μπορεί να διωχθεί ή καταδικασθεί ποινικά από τα δικαστήρια του ίδιου Κράτους, για μια παράβαση για την οποία ήδη αθωώθηκε ή καταδικάσθηκε με αμετάκλητη απόφαση σύμφωνα με το νόμο και την ποινική δικονομία του Κράτους αυτού. 2. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου δεν εμποδίζουν την επανάληψη της διαδικασίας, σύμφωνα με το νόμο και την ποινική δικονομία του Κράτους για το οποίο πρόκειται, εάν υπάρχουν αποδείξεις νέων ή μεταγενέστερων της απόφασης γεγονότων, ή υπήρξε θεμελιώδες σφάλμα της προηγούμενης

Ως προς τη χρονική σύνδεση, δεν υπήρχε ένδειξη για το πότε επιδόθηκε επισήμως στον προσφεύγοντα το κλητήριο θέσπισμα της ποινικής δίωξης ή για το πότε οι αρχές διενήργησαν εις βάρος του διαδικαστικές πράξεις που σχετίζονταν άμεσα με την έναρξη της «δίωξης». Ωστόσο, από τη δικογραφία προέκυπτε ότι, εντός συνολικού χρονικού διαστήματος περίπου δέκα ετών και δέκα μηνών, οι δύο διαδικασίες διεξάγονταν παράλληλα για περίπου έξι χρόνια και τέσσερις μήνες, ήτοι από τις 18 Σεπτεμβρίου 2008, οπότε επιβλήθηκε το πρόστιμο, έως την «οριστική» αθώωση του προσφεύγοντος στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, η οποία έλαβε χώρα στις 21 Μαρτίου 2013. Οι διοικητικές διαδικασίες οριστικοποιήθηκαν έξι χρόνια μετά. Η πάροδος σημαντικού χρονικού διαστήματος δεν μπορεί να αποδοθεί στον προσφεύγοντα και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η χρονική σύνδεση ήταν επαρκής ώστε να αποφευχθεί η διπλή δίωξη¹⁰. Οι δύο κατηγορίες διαδικασιών δεν συνδέονταν μεταξύ τους σε τέτοιο βαθμό ώστε να μπορούν να θεωρηθούν ως μια ενοποιημένη διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας οι δύο διαδικασίες θα συνδέονταν «επαρκώς στενά από άποψη ουσίας και χρόνου». Εν όψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο έκρινε ότι η μη συνεκτίμηση από τα διοικητικά δικαστήρια της αθωωτικής απόφασης των ποινικών δικαστηρίων συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 4 παρ. 1 του Εβδόμου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης.

Ο προσφεύγων παραπονέθηκε περαιτέρω ότι, κατά παράβαση του άρθρου 6 παρ. 2 της Σύμβασης, το τεκμήριο αθωότητας που απορρέει από την αθώωσή του από τα ποινικά δικαστήρια δεν ελήφθη υπόψη στο πλαίσιο των μεταγενέστερων διοικητικών διαδικασιών. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι στην υπόθεση *Καπετάνιος και λοιποί* είχε ήδη διαπιστώσει παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 2 σε σχέση με ζητήματα παρόμοια με εκείνα της παρούσας υπόθεσης¹¹. Εν προκειμένω, λαμβάνοντας υπόψη τα συστατικά στοιχεία των επίδικων αδικημάτων, την ομοιότητα των δύο διαδικασιών και το γεγονός ότι η τελευταία διεξήχθη αυτόνομα, το Δικαστήριο κατέληξε ότι τα διοικητικά δικαστήρια έκριναν τον προσφεύγοντα υπεύθυνο για την ίδια παράβαση για την οποία είχε προηγουμένως αθωωθεί από τα ποινικά δικαστήρια. Συνεπώς, δεν συντρέχει λόγος να απομακρυνθεί, στην παρούσα υπόθεση, από τα συμπεράσματα στα οποία είχε καταλήξει στην υπόθεση *Καπετάνιος*.

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 2.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίδασε στον προσφεύγοντα το ποσό των 9.800 ευρώ ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που υπέστη.

Υπόθεση M.S. και λοιποί κατά Βελγίου (Προσφυγές Νος 52836/22, 57898/22 και 3913/23), απόφαση της 9ης Απριλίου 2026

εξευτελιστική μεταχείριση – άστεγοι αιτούντες άσυλο – μη εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων – παρακώλυση δικαιώματος ατομικής προσφυγής

Οι προσφεύγοντες, τέσσερις ενήλικες αιτούντες άσυλο, παρέμειναν για αρκετούς μήνες στο Βέλγιο χωρίς οικονομική βοήθεια ή στέγη. Η κατάσταση αυτή διατηρήθηκε παρά τις τελεσίδικες αποφάσεις του Εργατικού Δικαστηρίου, με τις οποίες το βελγικό κράτος είχε υποχρεωθεί να τους παράσχει την προβλεπόμενη από την εθνική νομοθεσία βοήθεια, καθώς και παρά τα ασφαλιστικά μέτρα που είχε εκδώσει το Δικαστήριο. Οι προσφεύγοντες βασίζονταν στην οικονομική βοήθεια που προβλεπόταν κατά την εθνική νομοθεσία για την κάλυψη των βασικών αναγκών διαβίωσής τους, την οποία δικαιούνταν υπό την προϋπόθεση ότι είχαν λάβει άδεια παραμονής στη χώρα ως αιτούντες άσυλο.

Σε αντίθεση με τους προσφεύγοντες στην υπόθεση *N.H. και λοιποί κατά Γαλλίας*¹², οι προσφεύγοντες στην παρούσα υπόθεση ήταν σε θέση να υποβάλουν αίτημα ασύλου αμέσως μετά την άφιξή τους στο Βέλγιο. Ωστόσο, παρά τη σχετική υποχρέωση που απέρρεε από την εθνική νομοθεσία, δεν τους παρασχέθηκε ούτε οικονομική βοήθεια ούτε στέγη, λόγω του κορεσμού του βελγικού συστήματος

διαδικασίας, που θα μπορούσαν να επηρεάσουν το αποτέλεσμα της υπόθεσης. 3. Καμιά απόκλιση από αυτό το άρθρο δεν επιτρέπεται με βάση το άρθρο 15 της Σύμβασης».

¹⁰. Βλ. ΕΔΔΑ *Nodet κατά Γαλλίας* (Προσφυγή Νο 47342/14), απόφαση της 6ης Ιουνίου 2019.

¹¹. Βλ. ΕΔΔΑ *Καπετάνιος και λοιποί κατά Ελλάδας* (Προσφυγές Νος 3453/12, 42941/12 και 9028/13), απόφαση της 30ής Απριλίου 2015.

¹². Προσφυγές Νος 28820/13, 75547/13 και 13114/15, απόφαση της 2ας Ιουλίου 2020.

υποδοχής αιτούντων άσυλο. Ως αποτέλεσμα, οι προσφεύγοντες αναγκάστηκαν να ζουν και να κοιμούνται στον δρόμο, υπό εξαιρετικά επικίνδυνες συνθήκες, από την υποβολή των αιτημάτων άσylum τους έως την εισαγωγή τους σε κέντρο υποδοχής. Η περίοδος αυτή διήρκεσε από 111 έως 338 ημέρες.

Από τη στιγμή που οι βελγικές αρχές παραβίασαν τη νομική τους υποχρέωση να παρέχουν στέγη στους προσφεύγοντες, έπρεπε να θεωρηθούν υπεύθυνες για τις συνθήκες υπό τις οποίες αυτοί αναγκάστηκαν να διαβιούν στον δρόμο επί αρκετούς μήνες, συμπεριλαμβανομένου και του χειμώνα, χωρίς πόρους ή πρόσβαση σε εγκαταστάσεις υγιεινής, χωρίς κάποιο μέσο για την κάλυψη των βασικών τους αναγκών και σε διαρκή φόβο για την ασφάλειά τους.

Το Δικαστήριο, συνεπώς, αποφάνθηκε ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν εξευτελιστική μεταχείριση, η οποία προσέβαλε την ανθρώπινη αξιοπρέπειά τους. Το απαιτούμενο κατώτατο επίπεδο σοβαρότητας για την εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης είχε ξεπεραστεί εξαιτίας αυτών των συνθηκών διαβίωσης, μαζί με την έλλειψη κατάλληλης αντιμετώπισης από τις βελγικές αρχές, παρόλο που οι προσφεύγοντες είχαν κοινοποιήσει σε πολλές περιπτώσεις την αδυναμία τους να εξασφαλίσουν την πρακτική απόλαυση των δικαιωμάτων τους και την ικανοποίηση των βασικών τους αναγκών.

Παραβίαση άρθρου 3.

Προκειμένου να αξιολογηθεί η καθυστέρηση στην εφαρμογή των αποφάσεων του Εργατικού Δικαστηρίου σχετικά με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της Σύμβασης, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη τη συμπεριφορά των αρμόδιων αρχών, την πολυπλοκότητα των διαδικασιών εφαρμογής και τη συμπεριφορά των ίδιων των προσφευγόντων. Καταρχάς, όσον αφορά τη συμπεριφορά των βελγικών αρχών, η εφαρμογή των οριστικών δικαστικών αποφάσεων που είχαν εκδοθεί υπέρ των προσφευγόντων δεν ήταν άμεση, αλλά άρχισε μόνο κατόπιν των ασφαλιστικών μέτρων που εξέδωσε το Δικαστήριο, η εφαρμογή των οποίων επίσης καθυστέρησε. Δεύτερον, σχετικά με την πολυπλοκότητα των διαδικασιών εφαρμογής, το Βελγικό Κράτος αντιμετώπισε σημαντικές προκλήσεις λόγω της αυξημένης εισροής αιτούντων άσυλο. Επιπλέον, το Δικαστήριο δεν άσκησε κριτική στην απόφαση των βελγικών αρχών να εστιάσουν στην αποτελεσματικότητα του συστήματος υποδοχής των πιο ευάλωτων προσώπων. Οι βελγικές αρχές προσπάθησαν σημαντικά να συνεισφέρουν στη χρηματοδότηση των προγραμμάτων συνεργασίας, να δημιουργήσουν πρόσθετα καταλύματα, να προσλάβουν προσωπικό και να μειώσουν τον χρόνο εξέτασης των αιτημάτων άσylum. Ωστόσο, οι παράγοντες αυτοί δεν μπορούσαν να περιορίσουν την προστασία που δικαιούνταν οι προσφεύγοντες στην παρούσα υπόθεση βάσει του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης. Τρίτον, όσον αφορά τη συμπεριφορά των προσφευγόντων, μολονότι το Δικαστήριο αναγνώρισε τη δύσκολη κατάσταση που αντιμετώπιζε το Βέλγιο, έκρινε ότι το χρονικό διάστημα που απαιτήθηκε από τις βελγικές αρχές για την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων που είχαν εκδοθεί υπέρ των προσφευγόντων και για τη διασφάλιση του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς τους δεν ήταν εύλογο.

Τέλος, η εναγόμενη Κυβέρνηση αναγνώρισε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 αναφορικά με τους προσφεύγοντες και δεσμεύθηκε να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την ταχύτερη δυνατή αντιμετώπιση του συστημικού προβλήματος που είχε διαπιστωθεί στην υπόθεση *Camara*¹³.

Παραβίαση άρθρου 6.

Άρθρο 34: Για καθέναν από τους προσφεύγοντες, το Δικαστήριο εξέδωσε προσωρινά μέτρα, με τα οποία υπέδειξε στο Βελγικό Κράτος να συμμορφωθεί με τις αποφάσεις του Εργατικού Δικαστηρίου και να τους εξασφαλίσει κατάλυμα και υλική βοήθεια για την κάλυψη των βασικών τους αναγκών. Τα προσωρινά μέτρα εφαρμόστηκαν με την παροχή στέγασης στους προσφεύγοντες, σε χρονικό διάστημα που κυμάνθηκε από 21 έως 262 ημέρες από την έκδοσή τους.

Το Δικαστήριο κατανοεί ότι οι βελγικές αρχές, αντιμετώπιζες με την έκταση της κρίσης που προέκυψε από τον κορεσμό του δικτύου υποδοχής, δεν ήταν σε θέση να συμμορφωθούν άμεσα με τα ασφαλιστικά μέτρα που είχε εκδώσει. Δέχθηκε ότι η εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου με θετική ωφέλεια μπορεί να

¹³. Βλ. ΕΔΔΑ *Camara κατά Βελγίου* (Προσφυγή No 49255/25), απόφαση της 18ης Ιουλίου 2023.

απαιτεί κάποιο χρονικό διάστημα, εφόσον όλες οι ενέργειες γίνουν με τη μέγιστη φροντίδα ώστε να επέλθει η συμμόρφωση το συντομότερο δυνατό.

Ωστόσο, ανεξάρτητα από την έκταση της κρίσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι, υπό τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της έκδοσης των ασφαλιστικών μέτρων και της εφαρμογής τους από τις αρχές δεν ήταν εύλογο. Ειδικότερα, η συμπεριφορά των προσφευγόντων δεν παρεμπόδιζε ούτε καθυστέρησε με οποιονδήποτε τρόπο την εφαρμογή των μέτρων, ενώ οι αρχές δεν έλαβαν άμεσα μέτρα για τους προσφεύγοντες μετά την έκδοση των ασφαλιστικών μέτρων. Επιπλέον, τα ασφαλιστικά μέτρα του Δικαστηρίου επιβεβαίωσαν μια εντολή που είχε προηγουμένως εκδοθεί από τα εθνικά δικαστήρια.

Συνεπώς, καθώς η εναγόμενη Κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι οι αρχές έλαβαν κάθε εύλογο μέτρο για την άμεση εφαρμογή των ασφαλιστικών μέτρων, το Δικαστήριο κατέληξε ότι οι βελγικές αρχές απέτυχαν να εκπληρώσουν τις απορρέουσες από το άρθρο 34 της Σύμβασης υποχρεώσεις τους σχετικά με τους προσφεύγοντες.

Άρθρο 46: Το συστημικό πρόβλημα που διαπιστώθηκε στην απόφαση επί της υπόθεσης *Camara κατά Βελγίου* δεν είχε επιλυθεί. Ειδικότερα, η Επιτροπή των Υπουργών σημείωσε ότι, σε πολλές περιπτώσεις, οι αρχές δεν είχαν τη δυνατότητα να παρέχουν στους αιτούντες άσυλο τις συνθήκες υποδοχής που νομικά δικαιούνταν. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τα προηγούμενα πορίσματά του. Παρότι αναγνώρισε τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι βελγικές αρχές, τόνισε ότι η πρακτική της μη συμμόρφωσης με την εθνική νομοθεσία και της μη εφαρμογής των δικαστικών αποφάσεων που διέτασσαν τη συμμόρφωση αυτή ήταν ασύμβατη προς την αρχή του κράτους δικαίου, η οποία αποτελεί τη βάση του συστήματος της Σύμβασης. Το Δικαστήριο, συνεπώς, υπογράμμισε εκ νέου ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να θέσει τέλος στην πρακτική αυτή, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που υπέχει βάσει του άρθρου 46 της Σύμβασης. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή των Υπουργών ανέφερε ότι θα επανεξετάσει την κατάσταση τον Σεπτέμβριο του 2026, ως μέρος των εποπτικών της καθηκόντων.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίκασε το ποσό των 5.070 ευρώ στον πρώτο προσφεύγοντα, το ποσό των 8.450 ευρώ στον δεύτερο προσφεύγοντα και το ποσό των 6.000 ευρώ στον τρίτο προσφεύγοντα ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που υπέστησαν.

Άρθρο 8 – Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Υπόθεση Szelenyi κ.α. κατά Ουγγαρίας (Προσφυγές Nos 15147/23 και 38303/23), απόφαση της 3ης Φεβρουαρίου 2026

έλεγχος ακεραιότητας δημοσίων υπαλλήλων – μυστική παρακολούθηση

Οι προσφεύγοντες είναι τέσσερις Ούγγροι υπήκοοι. Ο πρώτος εργάζεται ως ιατρός τραυματιολόγος σε δημόσιο νοσοκομείο, ενώ οι λοιποί τρεις απασχολούνται σε φορείς που υπάγονται στην εποπτεία του Υπουργού Εσωτερικών, ως εμπειρογνώμων στην Αρχή Εκπαίδευσης, ως σύμβουλος υιοθεσίας και ως επίτροπος παιδικής προστασίας, αντίστοιχα.

Κατά την ουγγρική νομοθεσία, ορισμένες κατηγορίες δημοσίων υπαλλήλων υπόκεινται σε «έλεγχο ακεραιότητας», ο οποίος αποτελεί μυστική επιχείρηση που διενεργείται από την Εθνική Υπηρεσία Προστασίας υπό την εποπτεία της εισαγγελικής αρχής και αποσκοπεί στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Κατά τη διεξαγωγή του ελέγχου, ο υπάλληλος ελέγχεται, εν αγνοία του, για τυχόν ανάρμοστη ή παράνομη συμπεριφορά. Στο πλαίσιο αυτό, είναι δυνατή η μυστική συλλογή πληροφοριών, η κρυφή παρακολούθηση προσώπων, χώρων και οχημάτων, καθώς και ο εντοπισμός των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Οι προσφεύγοντες προσέφυγαν στο Συνταγματικό Δικαστήριο, ζητώντας να αναγνωριστούν ως αντισυνταγματικές οι διατάξεις περί «ελέγχου ακεραιότητας» στην περίπτωση τους. Η προσφυγή τους απορρίφθηκε, αναγνωρίστηκε όμως από το Ανώτατο Δικαστήριο ότι οι προσφεύγοντες ήταν άμεσα θιγόμενοι από το επίμαχο νομοθετικό πλαίσιο και ότι δεν διέθεταν άλλο αποτελεσματικό ένδικο μέσο. Το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι ο εν λόγω έλεγχος εξυπηρετούσε θεμιτούς σκοπούς, ότι τα χρησιμοποιούμενα μέσα ήταν τα μόνα κατάλληλα και ότι τηρούνταν η αρχή της αναλογικότητας,

δεδομένης της ελευθερίας του Κράτους να διαμορφώνει το περιεχόμενο της εργασιακής σχέσης των δημοσίων υπαλλήλων.

Το Δικαστήριο αναγνώρισε την ιδιότητα του θύματος στους προσφεύγοντες, εφαρμόζοντας τα κριτήρια που είχε διαμορφώσει στην υπόθεση *Roman Zakharov κατά Ρωσίας*¹⁴, καθώς οι προσφεύγοντες ανήκαν στις ομάδες προσώπων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας και δεν διέθεταν ένδικα μέσα. Παράλληλα, απέρριψε τον ισχυρισμό της εναγόμενης Κυβέρνησης ότι η διατήρηση της εργασιακής σχέσης αποτελούσε παραίτηση (waiver) από τα δικαιώματα που κατοχυρώνει το άρθρο 8 της Σύμβασης και υπενθύμισε¹⁵ ότι παραίτηση από δικαίωμα που προστατεύεται από τη Σύμβαση πρέπει να αποδεικνύεται κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο, να γίνεται με πλήρη επίγνωση των πραγματικών περιστατικών, χωρίς εξαναγκασμό, και να συνοδεύεται από ελάχιστες εγγυήσεις ανάλογες της σπουδαιότητάς της.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, επίσης, ότι η κρυφή βιντεοσκόπηση των εργαζομένων στον χώρο εργασίας αποτελεί, αυτή καθαυτή, σημαντική παρέμβαση στην ιδιωτική ζωή¹⁶. Η συλλογή και αποθήκευση δεδομένων τηλεφωνικών επικοινωνιών, χωρίς τη γνώση του ενδιαφερομένου, συνιστά παρέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της αλληλογραφίας¹⁷. Σε υποθέσεις που αμφισβητείται αφηρημένα το σύστημα μυστικής παρακολούθησης, εξετάζονται η σχετική νομοθεσία και οι εγγυήσεις κατάχρησης και όχι η αναλογικότητα των μέτρων¹⁸.

Το Δικαστήριο, υιοθετώντας τη θέση του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα (UNODC), τόνισε ότι ο έλεγχος ακεραιότητας δεν μπορεί να εφαρμόζεται αδιακρίτως, αλλά θα πρέπει να στηρίζεται σε πληροφορίες και στοιχεία που παρέχουν ενδείξεις ότι ο υπάλληλος ενδέχεται να εμπλέκεται σε πράξεις διαφθοράς. Η ουγγρική νομοθεσία, ωστόσο, δεν πληροί την προϋπόθεση αυτή, καθώς ο εν λόγω έλεγχος μπορεί να διεξαχθεί αδιακρίτως σε όλους τους υπαλλήλους, ακόμη και σε άτομα με άγνωστη ταυτότητα κατά τον χρόνο έκδοσης της διαταγής ελέγχου.

Η απλή απαίτηση να αιτιολογείται η αναγκαιότητα του ελέγχου δεν ισοδυναμούσε με αξιολόγηση «αυστηρής αναγκαιότητας» (strict necessity), όπως αυτή είχε προσδιοριστεί στην υπόθεση *Szabo και Vissy κατά Ουγγαρίας*. Η εναγόμενη Κυβέρνηση δεν συνεισέφερε κανένα στοιχείο που να υποδηλώνει ότι η Εθνική Υπηρεσία Προστασίας υποχρεούται να προσκομίσει αποδεικτικό υλικό ή επαρκή τεκμηρίωση για τη διεξαγωγή του ελέγχου αυτού, προκειμένου οι εισαγγελικές αρχές να ελέγξουν εάν πληρούται η υποχρέωση «αναγκαιότητας του μέτρου σε μια δημοκρατική κοινωνία», κατά τα όσα ορίζει το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο, στη συνέχεια, διαπίστωσε ελλείψεις στον μηχανισμό ενημέρωσης και ενδίκων μέσων. Υπενθύμισε ότι η εκ των υστέρων ενημέρωση του ελεγχόμενου σχετικά με τα μέτρα παρακολούθησης συνδέεται αδιάσπαστα με την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των ενδίκων μέσων¹⁹. Εν προκειμένω, ο ελεγχόμενος ενημερώνεται για την ολοκλήρωση της διαδικασίας ελέγχου μέσα σε 15 εργάσιμες ημέρες και δεν του γνωστοποιούνται λεπτομέρειες σχετικά με τη διαδικασία, ούτε εάν εφαρμόστηκαν μέσα μυστικής συλλογής πληροφοριών. Κατά συνέπεια, τα κενά αυτά στο σύστημα ενημέρωσης καθιστούν εγγενώς δυσχερή την αναζήτηση έννομης προστασίας²⁰.

Συγγράφως, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι και η αποτελεσματικότητα των ποινικών κυρώσεων ήταν ελλιπής. Μολονότι η ουγγρική νομοθεσία προβλέπει ποινικές κυρώσεις σε περίπτωση μη εγκεκριμένου ελέγχου ακεραιότητας, εντούτοις η αποτελεσματικότητα αυτού του ενδίκου μέσου υπονομεύεται από

¹⁴. Προσφυγή No 47143/06, απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2015 του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης.

¹⁵. Βλ. ΕΔΔΑ *D.H. και λοιποί κατά Τσεχίας* (Προσφυγή No 57325/00) απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2007, *Simeonovi κατά Βουλγαρίας* (Προσφυγή No 21980/04) απόφαση της 12ης Μαΐου 2017, και *Eweida και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No 48420/10) απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2013.

¹⁶. Βλ. ΕΔΔΑ *Antovic και Mirkovic κατά Μαυροβουνίου* (Προσφυγή No 70838/12), απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2017.

¹⁷. Βλ. ΕΔΔΑ *Ben Faiza κατά Γαλλίας* (Προσφυγή No 31446/12), απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 2018.

¹⁸. Βλ. ΕΔΔΑ *Szabo και Vissy κατά Ουγγαρίας* (Προσφυγή No 37138/14), απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2016.

¹⁹. Βλ. ΕΔΔΑ *Weber και Saravia κατά Γερμανίας* (Προσφυγή No 54934/00), απόφαση της 29ης Ιουνίου 2006, και *Klaudia Csikos κατά Ουγγαρίας* (Προσφυγή No 31091/16), απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2024.

²⁰. Βλ. ΕΔΔΑ *Ekimdzhiev κατά Βουλγαρίας* (Προσφυγή No 62540/00), απόφαση της 28ης Ιουνίου 2007.

τις ελλείψεις του συστήματος ενημέρωσης και από το γεγονός ότι οι πράξεις που λογίζονται ως αξιόποινες περιορίζονται σε περιπτώσεις παραβιάσεων περί έγκρισης από τις εισαγγελικές αρχές, χωρίς να καλύπτουν ζητήματα αναγκαιότητας και αναλογικότητας.

Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι διατάξεις της ουγγρικής νομοθεσίας σχετικά με τον έλεγχο ακεραιότητας και τη μυστική παρακολούθηση δεν πληρούσαν τις απαιτήσεις του άρθρου 8 της Σύμβασης, καθώς δεν ικανοποιούσαν ούτε την απαίτηση της «ποιότητας νόμου» ούτε την προϋπόθεση ότι οι σχετικές παρεμβάσεις πρέπει να περιορίζονται σε εκείνες που είναι «αναγκαίες σε μια δημοκρατική κοινωνία».

Παραβίαση άρθρου 8.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο έκρινε ότι η διαπίστωση της παραβίασης αποτελεί, αυτή καθαυτή, επαρκή ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που τυχόν υπέστησαν οι προσφεύγοντες.

Υπόθεση Novak κατά Τσεχικής Δημοκρατίας (Προσφυγή No 6656/24), απόφαση της 9ης Απριλίου 2026

αλλαγή τόπου κατοικίας των τέκνων – μονομερής απόφαση – ωφέλεια γονέα που παρανομεί

Ο προσφεύγων είναι πατέρας δύο κοριτσιών, που γεννήθηκαν το 2014 και το 2018. Κατά τη διάρκεια της διάστασής του με τη μητέρα των κοριτσιών, συμφωνήθηκε μεταξύ τους η από κοινού άσκηση της επιμέλειας. Όταν η μητέρα υπέβαλε αίτηση διαζυγίου το 2021, ζήτησε να της ανατεθεί η αποκλειστική επιμέλεια των τέκνων. Από τις αρχές του 2022 η μητέρα άρχισε να μην τηρεί τη συμφωνία περί κοινής επιμέλειας, ενώ ο προσφεύγων διατηρούσε τακτική επικοινωνία με τα τέκνα τους. Το Δημοτικό Δικαστήριο του Μπρνο αποφάσισε την από κοινού άσκηση της επιμέλειας σε εβδομαδιαία βάση, στηριζόμενο σε έκθεση συμβουλευτικού κέντρου και στη γνώμη του επιτρόπου των τέκνων.

Πριν από την εκδίκαση της έφεσης που είχε ασκήσει η μητέρα, ο προσφεύγων ενημερώθηκε μέσω ηλεκτρονικού μηνύματος ότι εκείνη είχε μετοικήσει με τα δύο παιδιά στην Πράγα, η οποία απέχει περισσότερο από 200 χιλιόμετρα από το Μπρνο. Ο προσφεύγων δεν είχε συναινέσει στη μετοίκηση ούτε είχε ενημερωθεί εκ των προτέρων, κατά παράβαση της σχετικής τσεχικής νομοθεσίας. Στη συνέχεια, η μητέρα ζήτησε εκ των υστέρων δικαστική έγκριση τόσο για τη μετοίκηση όσο και για την αλλαγή σχολείου των παιδιών.

Ο προσφεύγων άσκησε δύο αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων, ζητώντας να του ανατεθεί προσωρινά η επιμέλεια των τέκνων, να διαταχθεί η επιστροφή τους στο Μπρνο και η επανεγγραφή τους στα αρχικά τους σχολεία. Και οι δύο αιτήσεις απορρίφθηκαν: η πρώτη λόγω έλλειψης κατεπείγοντος και η δεύτερη για οικονομικούς λόγους.

Το εφετείο απέρριψε τις εφέσεις του προσφεύγοντος, κρίνοντας ότι, μολονότι η μητέρα είχε ενεργήσει χωρίς την προηγούμενη συναίνεσή του και πριν από την εκδίκαση της υπόθεσης, ο προσφεύγων δεν είχε αποδείξει ότι τα παιδιά διέτρεχαν σοβαρό κίνδυνο στον νέο τόπο διαμονής τους. Το Συνταγματικό Δικαστήριο απέρριψε την επακόλουθη προσφυγή ως αβάσιμη.

Τον Απρίλιο του 2023, το Περιφερειακό Δικαστήριο ανέθεσε την αποκλειστική άσκηση της επιμέλειας στη μητέρα, αναγνωρίζοντας στον προσφεύγοντα δικαίωμα επικοινωνίας ένα Σαββατοκύριακο ανά δεκαπενθήμερο και κατά τη διάρκεια των σχολικών διακοπών. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα τέκνα είχαν προσαρμοστεί στο νέο τους περιβάλλον, όπου διέμεναν ήδη επί οκτώ μήνες, και ότι η απόσταση μεταξύ των τόπων διαμονής των γονέων καθιστούσε αδύνατη την από κοινού άσκηση της επιμέλειας. Η προσφυγή του προσφεύγοντος ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου απορρίφθηκε.

Η μητέρα συνέχισε να παρεμποδίζει την άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας του προσφεύγοντος, διατυπώνοντας, μάλιστα, κατηγορίες περί ανάρμοστης συμπεριφοράς του προς τη μία από τις κόρες τους, οι οποίες δεν επιβεβαιώθηκαν από την πραγματογνωμοσύνη. Τον Φεβρουάριο του 2025, η μητέρα καταδικάστηκε για παραβίαση δικαστικής απόφασης σχετικά με την επικοινωνία.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε²¹ ότι η αμοιβαία απόλαυση της συντροφιάς γονέα και τέκνου συνιστά θεμελιώδες στοιχείο της οικογενειακής ζωής που προστατεύεται από το άρθρο 8 της Σύμβασης. Σημείωσε, επίσης, ότι, μολονότι το άρθρο 8 αποσκοπεί πρωτίστως στην προστασία του ατόμου από αυθαίρετες παρεμβάσεις των αρχών στην οικογενειακή του ζωή, ενδέχεται να συνεπάγεται και θετικές υποχρεώσεις εγγενείς στον αποτελεσματικό σεβασμό της οικογενειακής ζωής, οι οποίες μπορεί να απαιτούν τη λήψη μέτρων ακόμη και στο πεδίο των σχέσεων μεταξύ ιδιωτών²². Τα κριτήρια που εφαρμόζονται και στις δύο περιπτώσεις είναι παρεμφερή και προϋποθέτουν τη στάθμιση των εκατέρωθεν συγκρουόμενων συμφερόντων.

Προκειμένου να διαπιστώσει εάν επιτεύχθηκε δίκαιη ισορροπία μεταξύ των συγκρουόμενων συμφερόντων, το Δικαστήριο υπενθύμισε την πάγια νομολογία του²³, σύμφωνα με την οποία οφείλει να εξακριβώσει εάν τα εθνικά δικαστήρια εξέτασαν εμπεριστατωμένα την οικογενειακή κατάσταση στο σύνολό της και έλαβαν υπόψη το σύνολο των σχετικών πραγματικών, συναισθηματικών, ψυχολογικών, υλικών και ιατρικών παραγόντων, καθώς και εάν προέβησαν σε ισορροπημένη και εύλογη στάθμιση των συμφερόντων κάθε πλευράς, με γνώμονα πάντα το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών.

Το Δικαστήριο επανέλαβε, επίσης, ότι, μολονότι οι εθνικές αρχές διαθέτουν ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας σε ζητήματα επιμέλειας, επιβάλλεται αυστηρότερος έλεγχος όσον αφορά πρόσθετους περιορισμούς, όπως εκείνους που αφορούν το δικαίωμα επικοινωνίας, καθώς οι περιορισμοί αυτοί ενέχουν τον κίνδυνο ουσιαστικής διακοπής των οικογενειακών σχέσεων μεταξύ παιδιού και γονέα²⁴.

Το Δικαστήριο εφάρμοσε τις ανωτέρω αρχές στην προκειμένη περίπτωση και διαπίστωσε ότι, με τη μονομερή απόφασή της να μετεγκαταστήσει τα παιδιά στην Πράγα, η μητέρα παρεμπόδιζε την επικοινωνία τους με τον προσφεύγοντα και παραβίασε την τσεχική νομοθεσία, σύμφωνα με την οποία ο καθορισμός του τόπου διαμονής των παιδιών αποτελεί ζήτημα που εμπίπτει στην από κοινού άσκηση της γονικής μέριμνας. Το Συνταγματικό Δικαστήριο της Τσεχίας είχε χαρακτηρίσει αντίστοιχη συμπεριφορά ως «εσωτερική απαγωγή».

Τόνισε, επίσης, ότι οι εθνικές αρχές όφειλαν να λάβουν μέτρα για τη στάθμιση των διακυβευόμενων συμφερόντων, έχοντας ως κριτήριο το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών²⁵. Ειδικότερα, όφειλαν να κάνουν χρήση όλων των εύλογων μέσων προκειμένου να μην διακοπούν οι δεσμοί και οι προσωπικές σχέσεις μεταξύ του προσφεύγοντα και των παιδιών του, συμπεριλαμβανομένου του μέτρου της αποκατάστασης του *status quo* που ίσχυε πριν από την παράνομη μετεγκατάσταση²⁶.

Αναπτύσσοντας τη συλλογιστική του, το Δικαστήριο επεσήμανε ότι, μέσω των διαδοχικών αιτήσεων λήψης ασφαλιστικών μέτρων, ο προσφεύγων είχε παράσχει στα εθνικά δικαστήρια επαρκή ευκαιρία να αποκαταστήσουν την προτέρα κατάσταση. Τα εθνικά δικαστήρια, απορρίπτοντας τις αιτήσεις αυτές, στηρίχθηκαν ουσιαστικά στην παραδοχή ότι τα παιδιά δεν διέτρεχαν τέτοιο κίνδυνο ώστε να δικαιολογείται η λήψη ασφαλιστικών μέτρων. Το Δικαστήριο, όμως, έκρινε ότι μια τέτοια προσέγγιση δεν διασφάλιζε την αποτελεσματική και ουσιαστική συνεκτίμηση του βέλτιστου συμφέροντος των παιδιών, αλλά περιοριζόταν στη διαπίστωση της κατάστασης όπως αυτή είχε διαμορφωθεί κατά τον κρίσιμο χρόνο. Παρατήρησε, περαιτέρω, ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν στάθμισαν τη ριζική μεταβολή που είχε επέλθει στη ζωή των παιδιών εξαιτίας της μετεγκατάστασης ούτε το γεγονός ότι, κατά τον

²¹. Βλ. ΕΔΔΑ *Iosub Caras κατά Ρουμανίας* (Προσφυγή No 7178/04), απόφαση της 27ης Ιουλίου 2006, *Adzik κατά Κροατίας* 2 (Προσφυγή No 19601/16), απόφαση της 2ας Μαΐου 2019.

²². Βλ. ΕΔΔΑ *S.H. κ.α. κατά Αυστρίας* (Προσφυγή No 57813/00), απόφαση της 3ης Νοεμβρίου 2011 του Τμήματος Ευρείας Σύθεσης.

²³. Βλ. ΕΔΔΑ *Neulinger και Shuruk κατά Ελβετίας* (Προσφυγή No 41615/07), απόφαση της 2ας Ιουλίου 2010, *Petrov και Χ κατά Ρωσίας* (Προσφυγή No 23608/16), απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2018, *Γιαννακόπουλος κατά Ελλάδας* (Προσφυγή No 20503/20), απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 2024.

²⁴. Βλ. ΕΔΔΑ *Sahin κατά Γερμανίας* (Προσφυγή No 30943/96), απόφαση της 8ης Ιουλίου 2004 του Τμήματος Ευρείας Σύθεσης.

²⁵. Βλ. ΕΔΔΑ *Z. κατά Πολωνίας* (Προσφυγή No 46132/08), απόφαση της 20ής Απριλίου 2010.

²⁶. Βλ. ΕΔΔΑ *Χ. κατά Λετονίας* (Προσφυγή No 27853/09), απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2013 του Τμήματος Ευρείας Σύθεσης, *Michnea κατά Ρουμανίας* (Προσφυγή No 10395/19), απόφαση της 7ης Ιουλίου 2020.

χρόνο εκείνο, δεν υπήρχε σε ισχύ εκτελεστική απόφαση περί επιμέλειας, ούτε, τέλος, τους λόγους που είχαν οδηγήσει τη μητέρα στην απόφαση αυτή.

Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ο αποτελεσματικός σεβασμός της οικογενειακής ζωής επιβάλλει οι μελλοντικές σχέσεις μεταξύ γονέα και τέκνου να καθορίζονται βάσει συνολικής εκτίμησης όλων των κρίσιμων στοιχείων και όχι αποκλειστικά από την πάροδο του χρόνου²⁷. Οι διαδικασίες χορήγησης της άσκησης επιμέλειας, όπως και αυτές της εκτέλεσης της απόφασης, απαιτούν επείγουσα εξέταση, δεδομένου ότι η πάροδος του χρόνου μπορεί να επιφέρει μη αναστρέψιμες συνέπειες στις σχέσεις μεταξύ γονέα και τέκνου που έχουν απομακρυνθεί²⁸. Οι αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων περί επιμέλειας πρέπει, ως εκ τούτου, να εξετάζονται από τα εθνικά δικαστήρια κατά προτεραιότητα²⁹.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η απόρριψη των αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων από τα εθνικά δικαστήρια, σε συνδυασμό με την αδυναμία αποτελεσματικής άσκησης των δικαιωμάτων επικοινωνίας του προσφεύγοντος, είχε ως αποτέλεσμα, με την πάροδο του χρόνου, να παγιωθεί μια παράνομη κατάσταση, καθιστώντας στην πράξη αδύνατη τη δυνατότητα του προσφεύγοντος να αναλάβει την αποκλειστική ή από κοινού άσκηση της επιμέλειας. Η κατάσταση αυτή ήταν ικανή να δημιουργήσει αίσθημα ατιμωρησίας στη μητέρα, η οποία παρεμπόδιζε την επικοινωνία του προσφεύγοντος με τα τέκνα του, διατυπώνοντας, μάλιστα, και αβάσιμες κατηγορίες εναντίον του περί ανάρμοστης συμπεριφοράς.

Αξιολογώντας την απόφαση του Περιφερειακού Δικαστηρίου του 2023, με την οποία περιορίστηκε η επικοινωνία του προσφεύγοντος με τα τέκνα του, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι λόγοι που παρατίθενται στην αιτιολογία της ήταν μεν κρίσιμοι, δεν ήταν όμως επαρκείς. Καταρχάς, τα εθνικά δικαστήρια δεν έλαβαν δεόντως υπόψη τη σημαντική μεταβολή των περιστάσεων που επήλθε με τη μετεγκατάσταση των παιδιών, καθώς και τις άκαρπες προσπάθειες του προσφεύγοντος να την αποτρέψει. Δεύτερον, δεν συνεκτίμησαν το γεγονός ότι η παράνομη μετεγκατάσταση των παιδιών είχε ως αποτέλεσμα να ωφεληθεί ο γονέας που την προκάλεσε υπαιτίως, ούτε ότι η αδιαφορία για τα δικαιώματα του έτερου γονέα δεν θα έπρεπε να επηρεάσει την απόφαση περί χορήγησης της επιμέλειας και του δικαιώματος επικοινωνίας. Τρίτον, δεν συνεκτιμήθηκε από τα εθνικά δικαστήρια το αδιαμφισβήτητο ενδιαφέρον του προσφεύγοντος και η δέσμευσή του για διατήρηση της μόνιμης σχέσης με τα τέκνα του.

Το Δικαστήριο, τέλος, έκρινε ότι, με την απόφαση του Περιφερειακού Δικαστηρίου, με την οποία επιτράπηκε εκ των υστέρων η μετεγκατάσταση των τέκνων χωρίς τη συναίνεση του προσφεύγοντος, επί της ουσίας νομιμοποιήθηκαν οι ενέργειες της μητέρας. Η μετέπειτα καταδίκη της μητέρας για παρεμπόδιση της επικοινωνίας δεν επαρκούσε για να καλυφθεί η έλλειψη έγκαιρων μέτρων.

Παραβίαση άρθρου 8.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίδασκε στον προσφεύγοντα το ποσό των 12.000 ευρώ ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που υπέστη.

²⁷. Βλ. ΕΔΔΑ *Strand Lobben κ.α. κατά Νορβηγίας* (Προσφυγή No 37283/13), απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2019 του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης.

²⁸. Βλ. ΕΔΔΑ *M.A. κατά Αυστρίας* (Προσφυγή No 4097/13), απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2015.

²⁹. Βλ. ΕΔΔΑ *Bevacqua και S. κατά Βουλγαρίας* (Προσφυγή No 71127/01), απόφαση της 12ης Ιουνίου 2008.